

טעימות הדף היומי

עם הרב אברהם משה הלוי רוט

להערות והוספות: a0527652027@gmail.com

שיעורי "טעימות" מיועדים ללומדי הדף היומי המבקשים להעשיר את הלימוד עם "נושא מעניין לקחת הביתה". הם כוללים נושאים לדיון, פולמוסים, חיזוקים, לקחים, קושיות, הקשרים לפרשת השבוע והמועדים, ועוד ועוד. מטרת השיעורים לעודד שיח תורני גם לאחר שהלימוד הסתיים. בבית או בעבודה, עם האשה או הילדים, בשבתך בביתך ובכלתך בדרך.

השיעורים נמסרים באולפן "קול הלשון" וניתן לצפות בהם באתר, או להקשיב בטלפון 03-6171111 ולהקיש ברצף (משמאל לימין): # 41670658 *

לתגובות והערות, ולקבלת הגליון בקביעות: a0527652027@gmail.com
הפקת הגליונות כרוכה בהוצאת משאבים רבים של עריכה וגרפיקה, ניתן להשתתף בעלויות ובזכויות!

נזקק לחינוכה של דבורה. היא אשר הצליחה לחנך את אמו רבקה להיות "צדקת בת רשע", היא אשר יכולה בעז"ה לחנך את ילדיה להיות "צדיקים נכדי רשע". זאת הסיבה שיעקב עורך מעמד גדול של "בנות" על הצדקת הזאת, שכן, היא בעצם "הרבי" של רבקה אמו ושל כל ילדיה הצדיקים.

"אלה" ו"אלון" שמותיהם דומים, אך באמת הינם שני הפכים. עץ האלה – עץ סרק, כמוש"כ רש"י שם. עץ האלון – הוא עץ שמניב פירות משובחים, הנקראים "בלוטים".

במבט ראשון, "דבורה" היא "עץ סרק", היא לא הקימה משפחה, לא היו לה ילדים, לא הביאה פירות. לעומת זאת "כסף וזהב" ששללו מהעיר שכם אלו הם דברים שמניבים פירות רבים, הם "עצי פרי". שכן, יודע כל איש עסקים: **הדבר שמניב הכי הרבה כסף – הוא כסף...** אחרי המליון הראשון מגיעים מליונים רבים...

עץ האלון – הוא עץ שמניב פירות "בלוטים" בשונה מעץ האלה שהינו עץ סרק.

אבל, יעקב מראה לילדיו שהכסף והזהב של הע"ז אין ממנו שום ברכה ותועלת, הוא נטמן תחת אילן הסרק, לעומת זאת אותה צדקת צנועה ונסתרת, אשר לכאורה נשכחה לה במשך ההיסטוריה, היא באמת צריכה להיקבר "תחת האלון", היא "עץ פרי", החינוך שלה – את רבקה ואת בני יעקב – נושא פירות לדורות ודורי דורות. בלעדיה – לא היינו יכולים להתמודד עם האמצעים העצומים שמפעילים כלפינו בני יוון, הממשיכים בדרכו של לבן, במשך כל הדורות.

ואולי, בחר יעקב אבינו לקבור את המחנכת הגדולה תחת האלון, משום שהאלון מיועד לעיבוד העורות ולהכנת הדיו באמצעות עפציו, כמו שהביא רש"י כאן. אם כן בדין הוא ששם תיקבר המחנכת אשר מהות תפקידה הוא להכשיר את לב הילד להיות קלף חלק, כתבם על לוח ליבך!

!?

מבחן | מה ה"בייבי" שלך שאינך יכול לשכוח?

בגמרא שלנו מבואר ש"קצותא דתרעא מידכר דכירי", אנשים יכולים לשכוח הרבה דברים אבל לא את שער המחירים שהיה בשעת התשלום... ענייני כספים לא נשכחים

בוטניקה | עפצי עץ האלון

בדף שלנו אנו פוגשים במוצר שלא כ"כ מוכר בזמנינו: עפצים. העפצים הם גידולים טפילים שמתפתחים ע"י חרקים על גבי עץ האלון, ממנו הם "שואבים" את תזונתם והתפתחותם.

העפצים הללו היו נסחרים, היה להם שווי שוק, והיוו לפעמים גם כמטבע נסחרת לתשלום חובות וכדומה, כמבואר בסוגיא שלנו.

השימוש בעפצים הללו נועד גם ליצירת דיו, מי עפצים, וגם לעיבוד עורות לקלף, כמו שמזכיר רש"י כאן.

דרוש | השייכות בין דבורה הצדקת לבין עץ האלון

הנה, יעקב אבינו קובר את דבורה מינקת רבקה תחת האלון, וקורא שם המקום "אלון בכות". לעומת זאת את הכסף והזהב של העבודה זרה הוא קובר תחת האלה.

מה בין אלה לאלון? מדוע זה לקבורת ע"ז וזה לקבורת הצדקת?

התורה מלמדת אותנו שרבקה אמנו הגיבורה שידעה לעמוד בעוז מול פיתויי אביה, אחיה, חברותיה, אנשי מקומה, לא צמחה מאליה, היתה לה מינקת, מחנכת שגידלה אותה להיות כזאת. קראו לה "דבורה". היא לימדה אותה איך להיבדל מן החוטאים.

לכן, כאשר מבקשת רבקה להפריד את יעקב מלבן ולהחזירו לבית יצחק, היא שולחת לשם כך דוקא את דבורה הצדקת, היא אשר תפקידה להפריד את יעקב מלבן.

לפי הרמב"ן בפרשת וישלח, כאשר מבקש יעקב לגדל את בניו בתוך ארץ הרשעים, עם סבא ודודים כמו לבן ובניו, הוא

פולמוס | כמה דנישי – בקיאי טפי?

בדף שלנו אנו מוצאים את המושג "רוב דיעות" "אימור דאמרי רבנן דאזלינן בתר רוב דעות" – הני מילי לענין אומדנא, **דכמה דנישי בקיאי טפי**, אבל לענין עדות – מאה כתרי ותרי כמאה".

רש"י מביא על זה את הסוגיא בעבודה זרה (**...תיכף אנו מתחילים ע"ז!!**) שאדם יכול להתנות שאת השומא יקבעו כך וכך דיינים. "אמר ליה 'כדשיימי בתלתא' – אפילו תרי מגו תלתא, 'כדאמרי בי תלתא' – עד דאמרי בתלתא, 'כדשיימי בד' – עד דאמרי בד', וכל שכן – 'כדאמרי בארבעה'".

והנה יש **פולמוס גדול בין רבותינו** האם יש סברא לומר שאצל רוב הדיעות נמצאת האמת. החפץ חיים בבמ"ח כלל ב סק"ג כתב לבאר מדוע אין היתר של אפי תלתא לספר לבעל הדין "אני מזכה אבל מה אעשה וחברי רבו עליי", משיב החפץ חיים **שבדרך כלל המיעוט שזיכה אותו גם הוא מתכופף אל הרוב ומבין שכנראה הצדק איתם**, ולכן לא יועיל לזה מה שהיה הדין ב"אפי תלתא", כי כעת הוא מחדש לו שהמיעוט אינו מסכים לדעת הרוב גם אחרי שהם רוב הדיעות, וזאת סיבה לעורר את כעס הבעל דין על הרוב שחייב אותו.

"...הטעם דלא מהני בזה התירא דאפי תלתא לומר דכיון שהיו ג' החולקים נגד ד' בודאי לבסוף יתגלה דעתם, דכד דייקת תמצא שזה מקלקל בדיבורו יותר ממה שהיה מתגלה לו לפלוני לבסוף מעצמו, **דדבר ידוע הוא דבכל ענין שצריך להתיישב בדבר כגון בעניני הדין ובעניני הנהגת העיר הרבה פעמים לא יוכל אדם יחידי לכוין בהבטה ראשונה במחשבתו ענין גמר הדבר עד שיתקבצו דעות האדם זה בזה, וכל אחד שומע את דברי חבריו עד שעל ידי זה יתברר עצם הדבר וענינו על דרך התכליתי לטוב לפי רובי הדעות, כי הם מסתמא מכוונים יותר להאמת מן המעוט, ולכן על דרך האמת צריכין שיכנעו המעוט להרוב ויסקימו עמהם אחרי שהם רואים שרובי דעות האדם אינם מסכימים לדבריהם**. וכן הוא הדין לענין זקן ממרא שנחלק על חכמי עירי צריך לעלות לירושלים, ואם גם להם ספק עומדים למנין והולכין בתר רוב, ואם חזר לעירו ועשה מעשה כהמיעוט היה חייב מיתה כמבואר בסנהדרין כיון שראה שנפסק הדין ברוב שלא כדבריו, וכן הוא הענין בנידון דידן שתים רעות הוא עושה, אחד שאין לו להזכיר את דבריו הראשונים אחרי שראה שנפסק הדין ברוב שלא כדבריו וכמו שביארנו, ואין זה כי אם מעורר מדנים ומריבות בזה. ועוד אם יתגלה לבסוף לבעל דין מעצמו על ידי הסברא דחברך וכו' שמיעוט הקהל הסכימו עמו מתחילה רק שאחר כך נגמר הענין בין כולם לחייבו לא יהיה לו שנאה כל כך על המחייבים, דיחשוב סוף כל סוף היה אחר כך הסכם מכל הקהל לחייבו, ומה שזיכוהו מתחלה דבר ידוע הוא שאין אדם יכול לכוין תיכף אל מטרת הענין וכו"ל ואחר כך חזרו בהן אלו אנשי המיעוט והסכימו כולם לנגדי, מה שאין כן אם

מו"ר הגר"ד בעלסקי שליט"א רגיל להתפעל: אני מכיר אנשים שיכולים לשכוח יעלה ויבוא, יש כאלו שחלילה מסוגלים לשכוח בכלל לברך ברכת המזון, אבל אינני מכיר אנשים ששוכחים... לאכול!...

אבל הנה הגר"א גניחובסקי זצוק"ל פעם אחת שכח לאכול שלושה ימים... לברך – הוא לא היה שוכח, אבל לאכול? צריך להזכיר לו...

כל אחד זוכר את ה"כסף וזהב" שלו. יש קשישים שזכרונם מאד חלש בזקנותם, אבל את פרטי החשבונות ותוכניות החיסכון שלהם – הם לא שוכחים... ויש כאלו שאת דפי הגמרא שלהם הם לא שוכחים, זה ה"כסף וזהב" שלהם...

רבינו חיים קנייבסקי היה נזכר בהתרחשויות ומאורעות לפי המסכתות שלמד באותה זמן. "זה היה בשנה שלמדנו שביעית..." "אתה נולדת בשנה של ערכין..." וכן הלאה.

אז לכל אחד יש ה"בייבי" שלו שאותו אינו מסוגל לשכוח. זאת לא חכמה. **החכמה היא – לבחור את ה"בייבי" הנכון.**

זווית אישית | מי ה'תינוק' שמעיר אותך בלילה?...

בימי אשכבתא **דמרנא הגרא"מ שך** זי"ע תיארו המספידים איך היה אפשר לראות במהלך הלילה את האור בחלון חדרו כבה כאשר היה פורש לשינה, ולאחר חצי שעה שוב נדלק האור, כי התעוררה לו קושייה והוכרח לרדת ממיטתו לעיין בספרים, ושוב כבה האור... כך כל לילה ולילה חוזר חלילה – האור כבה ודלק לסירוגין...

עמדתי אז, בשעת ההספד ברחובה של עיר, ליד מורי **הגר"ש מרקוביץ שליט"א** שהפטיר לעברי: אינני מבין מה ההתפעלות, הלא גם אתה לאחר נישואיך בעז"ה תקפון ממיטתך כל חצי שעה, להרגיע את התינוק או להכין לו בקבוק, להשקית בכי ילדך או להיטיב חלום לבתך הקטנה... [והוא שליט"א ניבא ולא ידע מה ניבא שלאחר שנים זיכני ה' בשלישיית תינוקות, ותדד שנתי מעיני, ברוך הוא וברוך שמו]. אז מה ההתפעלות הגדולה מהרב שך? אלא מאי – זאת הנקודה! שאצל הרב שך הייתה התורה כילד שעשועים, כל הלילה עצם עין אחת ובעין השניה השיגח עליה באהבה... ממילא אין פלא שהאור כבה ודלק כל הלילה...

הדבר עצמו אינו קשה כלל, סיכם הגר"ש, כל אדם מנדד שינה מעיניו לצרכיו שלו. הבחירה ביד אדם – מה יהיו 'צרכיו'. מי יהיה ה'תינוק' שלך...

מעִיז פִּנּוּי בְּפִנִּי בַעַל חוּבוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא מִרְגִּישׁ כִּלְפִּי הַכֶּרֶת טוֹבָה עַל הַלּוּוֹאֹת הַמַּעֲוֹת (לְדַעַת רִשׁ״י), כִּךְ אֵינָנו מַעִיז בְּפִנִּי בְּנוֹ שֶׁל בַּעַל חוּבוֹ.

זֹאת אֹמֶרֶת שְׁמִידַת הַכֶּרֶת הַטוֹב מַחֲיִיבֵת יָחַס מִיּוּחַד גַּם לְבָנָיו שֶׁל מִי שֶׁגָּמַל עִמּוֹ טוֹבָה. וּבִפְשֻׁטוֹת הוּא הַדִּין גַּם לְשֹׂאֵר בְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ, שֶׁהֵרִי לְכַאוּרָה לֹא יִשְׁתַּנָּה הַדִּין בֵּין נִשְׁבַּע לְבָנוֹ שֶׁל בַּעַל חוּבוֹ לְבִין נִשְׁבַּע לְשֹׂאֵר יוֹרְשִׁים.

הַרְמַב״ם בְּמִוֶּרָה נְבוֹכִים בִּיָּאֵר אֶת הָאִיסוּר שֶׁל בִּיאַת זָנוֹת בְּכֶךְ שֶׁהֵלֵךְ נֹלֵד לֵלָא קְרוֹבִים מִצַּד אֲבִיו:

”מִן הַיָּדוּעַ כִּי צָרִיךְ אָדָם לְאוֹהֲבִים כָּל יָמָיו, וְכִבֵּר בִּיָּאֵר זֶה אֲרִיסְטוֹ בְּמֵאֵמֶר הַתְּשִׁיעִי מִסֵּפֶר הַמְּדוּת, אִם בַּעַת בְּרִיאֻתוֹ וְהַצִּלַּחְתּוֹ יִהְיֶה בַּחֲבֵרָתָם, וּבַעַת צָרָתוֹ יִצְטָרֵךְ אֲלֵיהֶם, וּבִזְקָנוֹתוֹ וְחִלּוּשָׁתוֹ גּוֹפּוֹ יַעֲזֹר בָּהֶם, וְזֹאת הָאֶהָבָה נִמְצָאת בְּבָנִים יוֹתֵר וְיוֹתֵר גְּדוֹלָה, וְכֵן בְּקְרוֹבִים, וְלֹא תִשְׁלַם הָאֶהָבָה וְהָאֶחָוָה וְעֵזֶר בְּקְרוֹבִים רַק בִּיחֻסִּים, **עַד שֶׁהַמִּשְׁפָּחָה הָאֶחָת כְּשִׁיקְבָצָה אֲבִי אֶב אֶחָד וְאֶפִּילּוֹ אֲבִי אֶב רְחוֹק, יִהְיֶה בִּנְיָנָם בְּעֵבֶר וְהָאֶהָבָה וְעֵזֶר קִצְתָם לְקִצְתָם וְחִמְלַת קִצְתָם עַל קִצְתָם, אֲשֶׁר הִיא אֶחָת מִכּוֹנוֹת הַתּוֹרָה הַגְּדוֹלוֹת, וּמִפְּנֵי זֶה נִאֲסָרָה הַקִּדְשָׁה, לְמַה שִׁישׁ בַּהֲתָרָה מִהַפְסֵד הַיָּחַס, וְהִיּוֹת הַנּוֹלֵד מִמֶּנָּה נִכְרִי לְבָנֵי אָדָם כֹּלָם לֹא יָדַע לְעַצְמוֹ קְרוֹב וְלֹא יִכִּירוּ אֶחָד מִקְרוֹבָיו, וְזֶהוּ הָרַע שֶׁבַעֲנִינִים לוֹ וְלֹאֲבִיו.”**

שִׁימוּ לֵב לְמִילָה ”בְּעֵבֶר וְ” הַרְמַב״ם אֹמֵר שֶׁבַעֲבֹר הַסִּבָּא הַזֶּקֶן שְׁכּוֹלֵם מִרְגִּישִׁים אֲלֵיוֹ אֶהָבָה הֵם מִתִּיחֻסִּים בָּאֶהָבָה לְכָל צֶאֱצָאִיו!.. הַיָּחַס שֶׁמִּגִּיעַ אֶל הַסִּבָּא מַחֲיִיב יָחַס רָאוּי לְצֶאֱצָאִיו!

[מִו״ר הַגַּר״ד בַּעֲלִסְקֵי שְׁלִיט״א סִיפֵר לִי שֶׁבִּילְדוּתוֹ, כִּשְׁהָיוּ הוּא וְאֶחָיו מִתְקוּטָטִים, הִיתָה אִמָּם הַרְבֵּית עַ״ה נּוֹזֶפֶת בָּהֶם: תִּנְהַג כְּבוֹד בְּאַחִיר, הֵרִי הוּא בֶן שֶׁל אֲבָא שֶׁלָּךְ!!..]

דו״ז הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל **רַבִּי מִרְדְּכִי שׁוֹלֵמָן זצ״ל**, זָכָה לְהִתְאַכְסֵן בְּבַחֲרוּתוֹ בְּבִיתוֹ שֶׁל הַחֶפֶץ חַיִּים בְּמִשְׁךְ שָׁנָה שְׁלִימָה. כָּל זֹאת מִשּׁוּם שֶׁעֲשֻׁרוֹת שְׁנִים קוֹדֵם לָכֵן, כִּשְׁנִסַּע הַחֶפֶץ חַיִּים לְמִכּוֹר אֶת סִפְרֵיו הַתְּאַכְסֵן לְתַקּוּפָה בְּבִיתוֹ שֶׁל **זָקִינוּ-זָקִינוּ הַגַּר״ד מִשֶּׁה גְּדַלְיָה שׁוֹלֵמָן זצ״ל** שֶׁהִתְגוֹרֵר בְּמַעֲזָרִישׁ וְהִיָּה בַּעַל חֶסֶד גְּדוֹל. הֵרִי כְּמָה הַקִּפִּיד הַחֶפֶץ חַיִּים לְהִכִּיר טוֹבָה לְנִכְדּוֹ שֶׁל מִיטִּיבּוֹ!

מַעֲשֶׂה | הַפּוֹתַח פֶּתַח לְחַבְרִירוֹ נִפְשׁוֹ הוּא חַיִּיב לוֹ - וְלִבָּנוּ...

זָקִינוּ רַבִּי אֲרִיָּה לׁוֹיִן זצ״ל הִיָּה מִתְחַזֵּק מְאֹד בְּמִידַת הַכֶּרֶת הַטוֹב, וְהָיוּ שְׁגוּרִים עַל לְשׁוֹנוֹ דְּבָרֵי חֲז״ל הָאוֹמְרִים כִּי ”הַפּוֹתַח פֶּתַח לְחַבְרִירוֹ - נִפְשׁוֹ הוּא חַיִּיב לוֹ” וְלָכֵן הִיָּה חַיִּיב מִשֶּׁה רַבִּינוּ לִיתְרוֹ הַכֶּרֶת הַטוֹב.

כֹּאשֶׁר הִגִּיעַ לִירוּשָׁלַיִם בְּנוֹ שֶׁל הַגָּאוֹן רַבִּי רַפָּאֵל שְׁפִירָא

יִשְׁמַע שֶׁגַם עֵתָה דַּעַת הַיַּחֲדִידִים עִמּוֹ שְׁאוֹמְרִים שֶׁבַעֲוֹלָה חַיִּיבוּהוּ וְאֵין דַּעַתָם נּוֹחָה בְּזֶה אֵין יְכוּלִים לְרִיב עִמָּהֶם, בּוֹדָאֵי יִתְעוֹרֵר מִדְּנִים בְּזֶה, וְיֹלֵד שְׁנָאָה חֲזָקָה בְּלִבּוֹ עַל הַשָּׂאֵר, וְהוּא רַכִּילוֹת גַּמּוּרָה... ”עַכ״ל הַחֶפֶץ חַיִּים.

אַבְל הַחֶתֶם סוֹפֵר כֶּתֶב (שׁו״ת ח״ב רִפּוֹ, וְעוֹד מִקּוֹמוֹת) שֶׁלֹּא יִתְכַן לֹמֵר מִסְבְּרָא שֶׁהָאֶמֶת אֲצֵל הָרֹב, שֶׁהֵרִי לְפַעֲמִים יִשׁ אֶחָד יַחֲדִי שֶׁהוּא גְּדוֹל בְּסִבְרָא הָרַבָּה יוֹתֵר מִהֲרַבִּים ”**לֹלִי גִזִּירַת הַכֶּתוּב אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת אֲפֻשֶׁר דִּיחֻכָּם מִכָּל אָדָם וְסִבְרָתוֹ טוֹבָה מִשְׁלָהֶם אַע״פ שֶׁהוּא יַחֲדִי**.” [כִּידוּעַ כְּמָה הַגַּר״ז מְבַרִּיֶּסֶק נִחְרַד מִהַמַּחֲשָׁבָה ל”אֲגַד” אֶת כָּל רַבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאִגּוּדָה אֶחָת שֶׁתִּקְבַּע אֶת הַחֲלֻטּוֹתֶיהָ לְפִי רֹב... שֶׁהֵרִי גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל שְׁקוּלִים כִּנְגַד כְּמָה וְכְמָה רַבָּנִים...] אֲלֹא שֶׁזֶהוּ גִזִּירַת הַכֶּתוּב שֶׁפֶסֶק בֵּית דִּין יִהְיֶה אַחֲרֵי רַבִּים, אוֹ שֶׁזֶהוּ סִבְרָא שֶׁל ”סֹדֶר הָעוֹלָם”, שֶׁאִם לֹא נִקְבַּע לְפִי רֹב לֹא יוֹכֵל לְגַמּוֹר וְלִהְלִיט שׁוּם עֲנִיין לְעוֹלָם. אֲבָל מִצַּד הַנִּטְיָה לְאֶמֶת אֵין שׁוּם רָאִיָּה מְרֹב דִּיעוֹת.

וְהִנֵּה, לְכַאוּרָה **מִהַגְמָרָא כֹּאֵן אֲפֻשֶׁר לְהוֹכִיחַ כְּהַחֶפֶץ חַיִּים** שֶׁבַעֲנִינֵי אֹמְדָנָא כָּל שִׁישׁ יוֹתֵר רַבִּים לְצַד אֶחָד, כְּנִרָאָה הַצֶּדֶק אֵיתָם.

אֲכֵן, בְּאֶמֶת, גַּם לְדַעַת הַחֶפֶץ חַיִּים **אֵין זֶה אֲלֹא כֹאשֶׁר כָּל הַמַּתְדִּינִים מִתְקַבְּצִים יַחַד וּמִלְבָּנִים בְּמִשְׁא וּמִתֵּן**, שֶׁכָּל אֶחָד שׁוֹמַע דְּבָרֵי חֲבִירוֹ וְכוּ', כְּפִי שֶׁכֶּתֶב בְּעַצְמוֹ שֶׁם, וְכִנְרָאָה כֶךְ הוּא גַם סֹדֶר ”רֹב דִּיעוֹת” שֶׁל הָאוֹמְדָנָא, שְׁעוֹרִכִים ”**סִיעוּר מוֹחוֹת**” בִּינְיָנָם, אֲבָל אִם כָּל אֶחָד יוֹשֵׁב בְּבִיתוֹ וּבְבִית מִדְּרָשׁוֹ וּמִגִּלָּה אֶת דַּעַתוֹ אֵין טַעַם לְצַרֵּךְ וּלְמִנּוֹת כְּרוֹכָלָא כְּמָה מוֹנֶה לְהַקְתַּ חֲכָמִים זֶז מוֹל לְהַקְתַּ חֲכָמִים אַחֲרָת.

עַל אֶחָת כְּמָה וְכְמָה, לְגַבִּי ”**חֲכָמַת הַהִמּוֹנִים**”, שֶׁאֵין בָּהּ שׁוּם הַתְּדִינּוֹת פְּנִימִית אֲלֹא חֲכָמַת הָרֹב לְבַדָּה, בּוֹדָאֵי אֵין בָּהּ שׁוּם נִטְיָה לְאֶמֶת, וְהֵרִי רֹב כָּל עַמֵּי הַגּוֹיִים הָיוּ עוֹבְדֵי אֱלִילִים... [אִמָּנָם, שׁוֹנֶה הַדְּבָר אֲצֵל כְּנִסֵּת יִשְׂרָאֵל, ”הִנֵּחַ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל אִם אֵינֶם נְבִיאִים - בְּנֵי נְבִיאִים הֵם”. לְפַעֲמִים ה”הִמּוֹנִים” מִרְגִּישִׁים יַחַד בְּהִרְגָּשָׁה בְּרוּרָה שֶׁרָאוּי לְנַהוֹג בְּהִנְהָגָה מִסּוּיִימַת וְזֶז כְּעֵין ’נְבוּאָה’ קִטְנָה, וְאִכְמ”ל].

וּבַעֲצֵם דְּבָרֵי הַחֶפֶץ חַיִּים שֶׁבִּדְרֶךְ כָּל הַמִּיעוּט מִצְטָרֵף **אֶל הָרֹב וּמִקְבֵּל אֶת דַּעַתָם**, לְכַאוּרָה מְבֹאֵר כֶךְ בְּדְבָרֵי הַגְּמָרָא בַּע״ז שֶׁהִבִּיא **רִשׁ״י אֲצֵלָנוּ** שֶׁאִם הוּא מִתְנַה מִשֶּׁהָאוֹמְדָנָא תִּהְיֶה ”כְּדִשְׁיָמִי בְּתִלְתָּא” מוֹעִיל אֶפִּילוֹ תְרִי מְגוֹ תִלְתָּא. וְלְכַאוּרָה אִם כֵּן, דִּי לוֹ בְּשָׁנִים וְלִשְׁם מַה כָּלֵל הַשְּׁלוּשָׁה. וּבַהֲכֵרַח שֶׁלֹּאֲחֵר שֶׁהַשְּׁנִיִּים אִמְרוּ דַּעַתָם מִצְטָרֵף אֲלֵיהֶם גַּם הַשְּׁלִישִׁי וּמִבְטֵל דַּעַתוֹ לְדַעַתָם וְשׁוֹב יֵשׁ כֹּאֵן דַּעַת שְׁלוּשָׁה.

מִידוֹת | הַכֶּרֶת הַטוֹב לְבָנוֹ שֶׁל מִיטִּיבּוֹ

הַגְּמָרָא אֹמֶרֶת שֶׁלְדַעַת רַבִּי אֲלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב כֶּשֶׁם שֶׁאֵין אָדָם

ולמרות כל זאת, החשיב רבי אריה את הגאון רבי רפאל שפירא כמי שפתח לו פתח, ועבור זה סיכן את נפשו ונפשות בני ביתו כדי להכניס את בנו לביתו!! כמה יש ללמוד מזה על גודל חיוב הכרת הטוב. [ואפשר שגם דבר זה למד רבי אריה מן המדרש הנ"ל, שהרי גם יתרו לא בא לגמול חסד עם משה אלא להשיא את צפורה בתו שלא מצאה זיווג, וכמו שאמרו חז"ל שנידוהו אנשי מדין ולא הסכימו לישא את בנות יתרו, ואפ"ה אמר משה שאת נפשו הוא חייב לו כי סוף סוף הוא פתח לו פתח בעת מנוסתו].

כמה יש ללמוד מזה על חובת הכרת הטוב לראשי הישיבות והכוללים וכו' אשר אף שצריך מגמתם כמובן היא לתועלת ושגשוג הישיבה בית ה', מכל מקום סוף סוף את נפשותינו אנו חייבים להם.

וורט | שמו של אביי קשישא
רומז על שמועתו

בגמרא שלנו "תני אביי קשישא: יתומין שאמרו - גדולים, ואין צריך לומר קטנים". ונראה שבשמו של בעל המימרא, אביי קשישא, נרמז חידושו.

שהנה "אביי" הוא כינוי ליתום, על שם הכתוב "אשר ב'ך ירוחם יתום". וכנראה שגם "אביי קשישא" היה יתום מאב ואם, כמו אביי דרבא.

הרי לנו דאע"פ שהוא "קשישא" וזקן עדיין מכנים אותו "אביי" ויתום... כי גם יתום גדול – יתום הוא, כדברי אביי קשישא.

התבוננות | בשביל זה יש חברים!

בגמרא שלנו אנו לומדים כלל גדול "אין אדם חוטא ולא לו". יהודי בורח מעבירות, אם אין לו ניסיון להרוויח מהם משהו. כלל זה כל כך חזק, עד שאפילו כאשר בניו אהוביו ירוויחו מהקנוניה שלו, חזקה שלא יעשה כן כי "אין אדם חוטא ולא

זצ"ל ראש ישיבת וולאז'ין, והיה הבן הנ"ל חולה בשחפת [שהיא מחלה מסוכנת ומדבקת מאד] ולא היה מקום פנוי עבורו בבית החולים, הזמינו רבי אריה לביתו, והיה ישן עמו באותו חדר, כאשר אשתו הצדקנית ע"ה עברה לישון במטבח הבית... רבים הוכיחו אותו איך הוא מסכן את נפשו ונפשות בני ביתו בהתדבקות במחלה המסוכנת, אבל הוא השיב להם את דברי חז"ל 'כל הפותח פתח לחבירו נפשו הוא חייב לו', והרי רבי רפאל שפירא פתח לפני את פתחי ישיבת וולאז'ין, וא"כ נפשי אני חייב לו, ובדין הוא שאסכן נפשי למען טובת בנו.

יש להוסיף כאן פרט חשוב, אותו גאון, רבינו רפאל שפירא זצ"ל, הוא עצמו דחה את רבי אריה מלהתקבל לוואלז'ין בתחילה (בשנת תרנ"ח), וכפי שמספר רבי אריה בזיכרונותיו:

"נכנסתי אל הראש מתיבתא הגאון החסיד האמיתי מרן ר' רפאל שפירא זצ"ל והמצאתי לידו את כתב התעודה אשר היה בידי מאת הרה"ג ר' ישראל יונתן הגאב"ד של עיר מולדתי, ברם, הגאון הר"מ זצ"ל דחה אותי בהחלט, כי צעיר אנוכי עדיין בשנים להתקבל לישיבה, והפצרותי בדמעות שלישי לא הועילו לי כלל, הר"מ והמשגיח נתנו בידי כתב המלצה להרה"ג ר' שלמה גאלנבציץ במינסק וגם הוצאות הדרך, ונסעתי למינסק, כשאני נפרד מהם בדמעות שלישי".

רק לאחר שעברו כמה שנים שהתעלה בהן בכמה ישיבות,

והיה תלמידים הקרוב של הרדב"ז והגרא"ז בסלוצק, ואח"כ אצל רבינו ברוך בער בהלוסק שהיה חברותא שלו ותלמיד חביב ביותר, או אז כשחזר (בשנת תרס"ב) כבחור מצויין מבחירי עולם הישיבות, הבקי בשני סדרים, נתקבל לוואלז'ין.

נמצא אפוא, שרבי אריה לא נתקבל לוואלז'ין בחסד וברחמים כי אם בזכות ובדין, [וכפי שכתב רבי אריה בהמשך "לו נשארתי בוואלז'ין עוד איזה משך זמן, אז הייתי גם אנוכי כיתר חברי הרבנים הגאונים, אשר בהיותי בחברתם לא נפלתי מהם, אמנם מה' מצעדי גבר..."]. קבלת בחורים מצויינים היא טובתה של הישיבה כמובן. אילולי היה רבי אריה ראווי לשיבה לא היה רבי רפאל חס עליו לקבלו, כפי ששילחו כמה שנים קודם לכן ולא שעה לתחנוניו.

לו", סוף סוף הוא עצמו לא מרוויח מאומה.

רבינו יונה (אבות פ"א) מבאר עפ"י הגמרא שלנו את התועלת הגדולה מחבר טוב "שאף כשאין חבירו חסיד ממנו, ופעמים שגם הוא עושה אשר לא כדת, כשהוא נהנה בדבר עושה העבירה, אבל אין חפצו ורצונו שחבירו יעשנה, כי אין לו הנאה בזה, וכמו שאמרו ואין אדם חוטא ולא לו. נמצאו שניהם חוזרין בתשובה, כל אחד על פי חברו".

יש אנשים שלא אוהבים לקבל תוכחה מחבריהם: איך הוא מעיז להעיר לי אם הוא בעצמו נכשל בזה... אבל באמת "בשביל זה יש חברים" כדי שיעירו זה לזה גם על דברים שהם עצמם לא עומדים בהם!..

זווית אישית: כשזכינו להיכנס לבית המדרש "ראש הגבעה" בגבעת המבתר בירושלים ע"ה"ק, קיבלנו על עצמנו בל"נ כל החברים שלא להיפגע ולהקפיד על מי שישתיק אותנו אם ניכשל בשיחה בטלה בזמן התפילה והתורה. וכן להיפך – לא נחשוש שזולתנו יקפיד ויפגע מאתנו אם נשתיק אותו. כי מודיעים אנו מודעה רבא שאיננו מקפידים על כך כלל וכלל, כפי שכתב רבינו יונה שכן הוא דרך חברים אוהבים.

מוסר | איך להתמודד עם פיתויי רוח ותענוג

זקני רבי שמחה שלמה לוי זצ"ל היה אומר: **מכיון ש"אין אדם חוטא ולא לו", אם כן ברגע שנכיר ונדע שאין שום רוח מעבירות, שוב לא יהיה לנו שום ניסיון, ואדרבה, תתעורר הרתיעה הטבעית מעבירה שאין עמה שום רוח.**

היו שגורים על לשונו דברי הספורנו על הפסוק 'כשלחו כלה גרש יגרש': "אמנם זו מדת צדקו של הקב"ה, **כשיתעקש אדם מעשות הראוי לבלתי עשות רצון קונו, יעשה מה שברח ממנו בצרה ויגון ולא לרצון יהיה לו**, כאמרו 'תחת אשר לא עבדת את ה' ועבדת את אויביך' וכן מה שאמר אצל המרגלים 'אם לא כאשר דברתם באזני כן אעשה לכם' וכן אמרו חז"ל 'המבטל את התורה מעושר סופו לבטלה מעוני', עכ"ל.

פירוש הדברים: טעות מושרשת היא אצל המון העם, שמכיון שיש לאדם בחירה אם לילך בדרך טובה או רעה, ממילא הוא יכול לקבוע בזה את גורלו, האם יתענג או יצטער וכדומה.

אבל באמת אין זה כך – על האדם נגזר כל עניינו מראש השנה, ובחירתו אינה אלא **באיזה אופן יקבל את הגזירה.**

דוגמא לדבר, אדם צועד בשבת קדש ברחוב ולפתע רואה סכום כסף עצום מונח על הארץ, והיצר הרע אומר 'אם תיטול הכסף בשבת תיהפך לאדם עשיר', ובאמת זהו שקר, כי אם נגזר עליו שיהיה עשיר הרי יתעשר גם בלאו הכי בדרך כשרה, ואם לא נגזר עליו עשירות גם לא יתעשר ע"י אותו סכום עצום. **נמצא שבאמת אין כאן ניסיון כלל**, כי אינו מפסיד כלום בשומעו לקול ה'.

כך גם אצל פרעה הרשע, הוא סבר שיש בידו בחירה לא לשמוע בקול ה' וכך יזכה לשעבד את בני ישראל, אך באמת לבסוף בלאו הכי יצאו בני ישראל ביד חזקה ובזרוע נטויה, ואם היה מלכתחילה שומע לקול ה' היה כולו רווח, כי היה נמנע מן המכות והיסורים וגם היה נחשב לחסיד אומות העולם וזוכה למעלות גדולות, והרי בין כך ובין כך יצאו בני ישראל ממצרים...

על זה הביא הספורנו את הפסוק 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב ועבדת את אויביך בערום ובחוסר כל', כלומר, האדם לא עובד את ה' כי הוא חושב שכך יתאמן פחות ויחיה חיים נוחים יותר וכו', אך באמת אם נגזר עליו עבודה הוא יעבוד בכל אופן, הבחירה בידו היא האם לעבוד את השי"ת ביראה ואהבה בעונג ורוממות או לעבוד את אויביו בעירום ובחוסר כל..

וכן אצל המרגלים הם סברו שע"י שימנעו מלהיכנס לארץ ימנעו מעצמם סכנת מיתה ע"י עמי הארץ העצומים, אך לבסוף 'כאשר דברתם באזני כן אעשה לכם', מה שהם חששו ממנו הגיע להם בכל אופן.

ואלו הם דברי חז"ל 'המבטל את התורה מעושר סופו לבטלה מעוני', כלומר, לא תגיע לך תועלת ממה שאתה מבטל את התורה כדי לעסוק בעושרך, כי לבסוף תיאלץ לבטלה מעוני, ומה תועלת בביטולך?..!

נמצא שבאמת **אין לאדם בחירה על גורלו**, הוא אינו יכול לשנות את מה שנגזר עליו, אלא שבידו הבחירה באיזה אופן יקבל את הגזירה, האם בצורה של רוממות ועבודת ה' או של התרחקות ונפילה. אם כן, מכיון ש"אין אדם חוטא ולא לו" שוב אין לנו שום סיבה ודחף לחטוא.